

XII. MAGYAR FÖLDRAJZI KONFERENCIA

A FÖLDRAJZTUDOMÁNY VÁLASZAI A KOMPLEX KÖRNYEZETI ÉS TÁRSADALMI KIHÍVÁSOKRA

TURIZMUSFÖLDRAJZ

Ecsetre fel! - Magyar festőművészek a turizmusorientált helymárkázásban –
Michalkó Gábor, Farkas Márton

Turizmus attrakciók nélkül avagy turista-attrakció nélküli helyszínek turizmusa
Magyarországon – *Karancsi Zoltán*

A borturizmus sérülékenysége és adaptációja Beregvidéken válsághelyzetek
idején – *Oláh Natália, Vasvári Mária*

A kereskedelmi szálláshelyek és egészségturizmus működésének kihívásai
Kárpátalján a háború kontextusában – *Birtók Vanessza, Birtók Ferenc,
Berghauer Sándor, Vasvári Mária*

A látogatók tudása és a fenntartható turizmus kihívásai: tanulságok nyolc év
látogatómonitoringjából a Pilisi bioszféra-rezervátumban – *Benkhard Borbála,
Kézdy Pál, Molnár András J., Előd Réka*

ECSETRE FEL! - MAGYAR FESTŐMŰVÉSZEK A TURIZMUSORIENTÁLT HELYMÁRKÁZÁSBAN

Michalkó Gábor^{1,2}, Farkas Márton³

¹HUN-REN CSFK Földrajztudományi Intézet

²Pannon Egyetem GTK

³ELTE Földrajz- és Földtudományi Intézet

Az előadás a magyar festőművészek településmárkázásban betöltött, pontosabban betöltendő szerepét tárgyalja a talentum- és a turizmusföldrajz elméleti szintézisében. A művészi életművek és a helyhez kötött kulturális örökség kapcsolatát korábban elsősorban a turisztikai attrakcióként is funkcionáló építészeti alkotások kapcsán közelítették, míg a festőművészet turizmusformáló potenciálja kevesebb figyelmet kapott. A szerzők arra kérdésre keresik a választ, hogy a jelentős társadalmi elismertségnek örvendő magyar festők életpályája, kitüntetetten a születési és a lakóhelyük, valamint az életút mérföldkövei által inspirált alkotásaikban megjelenített tájak képesek-e hozzájárulni az érintett térségek márkaértékének növeléséhez és a turisztikai kereslet élénküléséhez. Az előadás különös hangsúlyt fektet az alkotó-mű-hely viszonyrendszer feltérképezésére. A kutatás két fő adatbázisra épült: egyrészt a néhai Kossuth-díjas festőművészekre, másrészt a Magyar Művészeti Akadémia (MMA) jelenlegi tagjaira. A szerzők az MMA-tagok születési és lakóhelyét térképes módszerrel elemezték, elsősorban az életpálya- mobilitás és a jelenlegi lakóhely eloszlás művészeti ággal meglévő kapcsolódásait vizsgálták. A szerzők három ikonikus magyar festő – Egry József, Koszta József és Szőnyi István – példáján keresztül kívánnak arra rávilágítani, miként válhat egy-egy település márkájának formálójává a művészeti életmű. Az előadás implicit módon a településmarketing egy alulértékelt dimenziójára hívja fel a figyelmet: a művészi életművek nem csupán esztétikai, hanem térformáló erővel is bírnak. A festők emlékezetének és alkotásainak professzionális márkázása és a helyszínekhez való tudatos kapcsolása új lehetőségeket kínál a turisztikai desztináció menedzsmentben tevékenykedőknek.

TURIZMUS ATTRAKCIÓK NÉLKÜL AVAGY TURISTA-ATTRAKCIÓ NÉLKÜLI HELYSZÍNEK TURIZMUSA MAGYARORSZÁGON

Karancsi Zoltán

SZTE JGYPK Testnevelési és Sporttudományi Intézet

A kutatás első szakaszára még közvetlenül a pandémia után került sor, amely hosszú hónapokig bezárta az embereket a négy fal közé, így még inkább felértékelődött a természetben eltöltött idő. Mindegy, hogy hova csak ki a lakásból! – fogalmazódott meg akkor legtöbbszörünkben. Vágyaink között egyre előrébb került a mozgás és túrázás a friss levegőn, a nyugtató természetben. A bizonytalan utazási szabályok sokak kedvét elvették a külföldi utazásoktól, viszont ráirányították a figyelmet a magyarországi tájakra, látványosságokra. Sokan újra felfedezték túraútajainkat, amit gyalog, kerékpárral próbáltak meghódítani teljesítmény túraként, vagy egyszerű slow turistaként a táj szépségében gyönyörködve, falusi vendéglátóhelyek gasztronómiai választékát megízelve átélni olyan élményeket, amely kellemes a testnek és a léleknek.

A kutatás folytatásaként azt vizsgáltam, hogy 4 évvel később változtak-e az alföldi kéktúrát választó turisták motivációi.

Az, hogy miért éppen az országos kéktúra alföldi szakaszának teljesítési motivációit vizsgáltam, abban közrejátszott, hogy erről a túraútról hiányzik a hegyi tájak változatossága, az érintett településekről a nemzetközi-, vagy országos jelentőségű turisztikai attrakciók sokasága. Akkor mégis miért ezt a túrautat válasszuk? Előadásomban erre a kérdésre adom meg a választ. A saját tapasztalataimat összevetem az alföldi kéktúrán résztvevők motivációival, akik véleményét két időpontban felvett kérdőíves felmérésekből tudhatjuk meg.

A BORTURIZMUS SÉRÜLÉKENYSÉGE ÉS ADAPTÁCIÓJA BEREGRVIDÉKEN VÁLSÁGHELYZETEK IDEJÉN

Oláh Natália^{1,2}, Vasvári Mária¹

¹*Debreceni Egyetem, Tájvédelmi és Környezetföldrajzi Tanszék*

²*II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Földrajz és Turizmus Tanszék*

A borturizmus, mint a turizmus egyik sajátos ága, jelentős szerepet tölt be a helyi gazdaság élénkítésében és a kulturális örökség megőrzésében. Kutatásunk célja Kárpátalja (Beregvidék) borturisztikai potenciáljának vizsgálata volt, különös tekintettel a helyi borászatok működésére, kihívásaira és alkalmazkodóképességére. A kutatás szekunder módszereként az írásos források, szakmai könyvek, cikkek összegyűjtése és tanulmányozása került alkalmazásra. Primer kutatásként a helyi borászatokkal folytatott személyes beszélgetések és egy 30. kérdésből álló, zárt válaszlehetőségeket tartalmazó kérdőív volt. A kérdőíves felmérésünk során a térségben aktív bortermelőket kérdeztük meg olyan témákban, mint a szőlőtermesztés időtartama, a megművelt terület nagysága, a termesztett szőlőfajták és készített borok típusa, valamint a borkóstolók lebonyolítása. Külön figyelmet fordítottunk arra, hogy a borászatok miként értékesítik termékeiket – például borkóstolók, fesztiválok, csomagküldés vagy helyi piac révén – és ezek milyen arányban járulnak hozzá éves forgalmukhoz. Elemeztük a vendégkör területi eloszlását a COVID-19 és az orosz–ukrán háború előtt és után, illetve rákérdeztünk a járvány és a háború által okozott nehézségekre is.

Az eredmények rámutatnak arra, hogy bár a borászatok jelentős veszteségek érték, számos szereplő sikeresen alkalmazkodott a megváltozott körülményekhez például online értékesítéssel vagy utazási irodákkal való együttműködéssel. Mindez azt mutatja, hogy a térség borturizmusa egyszerre sérülékeny, ugyanakkor képes gyors reakciókra és megújulásra is.

A KERESKEDELMI SZÁLLÁSHELYEK ÉS EGÉSZSÉGTURIZMUS MŰKÖDÉSÉNEK KIHÍVÁSAI KÁRPÁTALJÁN A HÁBORÚ KONTEXTUSÁBAN

Birtók Vanessza^{1,3}, Birtók Ferenc^{2,4}, Berghauer Sándor³, Vasvári Mária¹

¹Debreceni Egyetem, Tájvédelmi és Környezetföldrajzi Tanszék

²Debreceni Egyetem, Társadalomföldrajzi és Területfejlesztési Tanszék

³II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Földrajz és Turizmus Tanszék

⁴II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Felsőfokú Szakképzési Intézet

Ukrajna turizmusa, amely éppen csak elkezdett kilábalni a COVID–19 világjárvány által okozott hosszú válságból, 2022-ben egy új kihívással szembesült, a háborúval. A harci cselekmények megindulásával a turisztikai szektor számos vállalkozása–különösen a háború első hónapjaiban–kénytelen volt ideiglenesen felfüggeszteni, vagy teljesen megszüntetni működését. Ez súlyos csapást mért az egész ágazatra, amely munkahelyeket biztosít, hozzájárul a helyi költségvetésekhez és ösztönzi a gazdaság és infrastruktúra fejlődését. Ebben a helyzetben Kárpátalja szerepe felértékelődött, hiszen ez az egyetlen régió, amelyet a háború közvetlenül nem érint, ugyanakkor jelentős rekreációs adottságokkal bír. A hegyvidéki levegő, az ásványvizek, a termálforrások és a jól kiépített gyógyüdülő-hálózat egyedülálló kombinációja kedvező feltételeket teremt a rehabilitációra, az egészségmegőrzésre és természetesen a belső menekültek ideiglenes elhelyezésére. Célunk az volt, hogy feltárjuk Kárpátalja turizmusának szerepét és lehetőségeit a jelenlegi válsághelyzetben, különös tekintettel a kereskedelmi szálláshelyek társadalmi és gazdasági szerepére. Kutatásunkban az Ukrajna Nemzeti Turisztikai Szervezete és az „Útiterv az ukrajnai turizmus versenyképes fejlesztéséhez” című dokumentum adataira támaszkodtunk, melyek alapján statisztikai elemzéseket végeztünk. Kiemelt figyelmet fordítottunk a 2023–2033 időszakra készült, turizmus és vendéglátás területen működő kis- és középvállalkozások újjáépítésére irányuló programokra, amelyek a fenntartható fejlődést, a helyi gazdaság megerősítését és a lakosság foglalkoztatottságának növelését célozzák meg. Mivel a kutatásban egész Kárpátaljára vonatkozó összesített adatok állnak rendelkezésre, nem egyes települések vagy kistérségek összehasonlítása a cél, hanem annak vizsgálata, hogy a megye egészére nézve milyen általános tendenciák és összefüggések figyelhetők meg. Eredményeink szerint a jelenlegi háborús helyzetben Kárpátalja turisztikai létesítményei kulcsszerepet töltenek be a társadalmi szükségletek kielégítésében. Menedéket biztosítanak a belső menekülteknek, valamint lehetőséget nyújtanak a katonák, gyermekek és más sérülékeny csoportok testi-lelki javítására. A kutatással Kárpátalja turisztikai szerepének jelentőségére, jelenlegi háborús körülmények közötti helyzetére, valamint fejlesztési kilátásaira kívántunk rávilágítani.

A LÁTOGATÓK TUDÁSA ÉS A FENNTARTHATÓ TURIZMUS KIHÍVÁSAI: TANULSÁGOK NYOLC ÉV LÁTOGATÓMONITORINGJÁBÓL A PILISI BIOSZFÉRA- REZERVÁTUMBAN

Benkhard Borbála¹, Kézdy Pál², Molnár András J.^{3,4}, Előd Réka⁵

¹Debreceni Egyetem, Földtudományi Intézet, Tájvédelmi és Környezetföldrajzi Tanszék

²Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság

³HUN-REN SZTAKI, Mesterséges Intelligencia Kutatólaboratórium

⁴Pannon Egyetem HTK TTI

⁵Erdők a Közjóért Alapítvány

A Pilisi bioszféra-rezervátum a természeti értékeinek és Budapesthez való közelségének köszönhetően az elmúlt évtizedekben mind a kitelepülők, mind a kirándulók számára meghatározó célponttá vált. A megnövekedett terhelés kezelése érdekében és az UNESCO „Ember és bioszféra” programja szellemében 2017 óta komplex (számlálással egybekötött kérdőívezés) látogatófelmérés zajlik a területen, a Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság és a Pilisi Parkerdő Zrt. együttműködésében. Az uralkodóan egy napos kirándulások célpontjának tekintett terület 1978 óta védett (tájvédelmi körzet, majd 1997-től nemzeti park) és 1981 óta bioszféra-rezervátum (BR). A sűrűn lakott, már-már „túlturizmussal” fenyegetett védett területnek ezért arra kell választ találnia, hogy hogyan lehet összeegyeztetni a biodiverzitás és a biológiai erőforrások megőrzését azok fenntartható használatával.

A 2017-2024 közötti kutatási időszakban több, mint 4200 kérdőív került kitöltésre, amelyek feltárták a látogatói ismereteket, igényeket, attitűdöt, a kezelendő problémákat és ezáltal a szükséges látogatómenedzsment intézkedéseket. Az egyik fejlesztendő terület a látogatók ismereteinek köre a Pilissel és a Visegrádi-hegységgel, annak védelmi státuszával és ennek jelentésével, jelentőségével kapcsolatosan.

A bioszféra-rezervátumhoz tartozó települések lakói a kirándulóknak évenként változó arányát, de legfeljebb 1/5-ét teszik ki, míg Budapestről érkezik a kérdőívet kitöltők több mint fele. Az összes látogatói csoportban jellemző, hogy kevesen tudják pontosan, hogy nemzeti parki területen, illetve bioszféra-rezervátumban járnak (2024-ben összesen 7,4%). A BR feladatai nem a korlátozásokról, tiltásokról szólnak, azonban ezt is csak a válaszadók 1/8-a tudta. Az ismeretek hiánya számos félreértés, konfliktus forrása, ami a fenntartható használatot, illetve a fenntartható turizmust gátolja.

A konferencia-előadás során ezen adatok, eredmények évről-évre megfigyelhető változását mutatjuk be részletesen és áttekintjük a szükséges változtatásokat, lehetséges beavatkozási pontokat, alkalmazandó menedzsment-eszközöket.